

Gazprom'un Ukrayna Üzerinden Avrupa'ya Giden Doğal Gaz Akışı Durması

Ukrayna üzerinden Rus gaz akışının geleceği belirsizliğini koruyor derken aslında beklenen oldu ve Gazprom Ukrayna üzerinden Avrupa'ya giden doğal gaz sevkiyatını 1 Ocak 2025 tarihinde Türkiye saati ile 8:00'da taraflar arasındaki transit anlaşmasının sona erdiği gerekçesiyle durdurdu. Zira bilhassa son 3 yılda doğal gaz akışının durdurulmasına birçok kez tanıklık edilmişti. Örneğin Yamal-Avrupa Polonya ile yürütülen müzakerelerin sonuçsuz kalmasıyla, Kuzey Akım doğal gaz boru hatları yaşanan patlamalarla, Sohranivka'daki sevkiyatın Mayıs 2022'de Ukrayna tarafından durdurulmasını bu kapsamda ele almak mümkündür. Dolayısıyla söz konusu hadiselerle bir yenisi 1 Ocak 2025 tarihinde Suca üzerinden yapılan doğal gaz sevkiyatı durdurulması olmuştur. Bu doğrultuda 60 yıllık bir dönem sona ermiştir.

Gazprom'un bu kararı, Rusya ile Ukrayna arasındaki derin tarihsel ve politik gerilimlerin enerji alanındaki yansımalarından biridir. Rusya, bu hamlesiyle Ukrayna'ya ekonomik ve siyasi baskıyı artırma amacı güderken, Avrupa Birliği ile enerji alanındaki karşılıklı bağımlılık çerçevesinde bir güç gösterisi yapmaktadır. Bu adım, enerji politikalarının jeopolitik bir silah olarak kullanılmasının yeni bir örneğidir.

Taraflar arasındaki doğal gaz transit anlaşmasının yenilenmemesi kapsamında Gazprom'un Ukrayna üzerinden Avrupa'ya doğal gaz sevkiyatını durdurması sıradan bir gelişme değildir. Zira söz konusu hadisenin ciddi sonuçları olacaktır. Nitekim Avrupa Komisyonu gibi bir takım otoriteler ve politikacılar olası senaryolara hazırlıklı olduklarını ve tekrardan Avrupa Enerji Krizi gibi bir hadisenin yaşanmayacağını ifade etmiş olsalar da işin aslı biraz daha farklıdır. Zira olası bir enerji krizi doğal gaz akışının durdurulmasıyla ilişkili olarak yaşanması muhtemel hadiselerin sadece bir boyutudur. Dolayısıyla buzdağının görünmeyen kısmına odaklanmak gerekmektedir. Bu doğrultuda muhtemel olasılıklardan ilki Avrupa ülkeleri arasında olası bir ayrışma ve görüş ayrılıklarının siyasi gerginlik halini almasıdır. Nitekim Slovakya, Macaristan ve Ukrayna arasında yaşananlar söz konusu düşünceleri desteklemektedir. Öyle ki Slovakya Başbakanı Robert Fico ve Orta Avrupa enerji şirketlerinin, son ana kadar Ukrayna'nın gaz akışının devamına izin vermesi için baskı yaptıkları bilinmektedir. Bununla ilişkili olarak bir takım gerginliklere tanıklık edilmektedir. Bu doğrultuda Ukrayna Devlet Başkanı Volodimir Zelenski, Fico'yu Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin ile gizli işbirliği yapmakla suçlarken, Fico, Ukrayna'ya elektrik tedarikini kesmeyi de içeren misilleme tehditlerinde bulunmuştur. Nitekim Fico'nun geçtiğimiz günlerde sosyal medyada yayınladığı bir videoda, akışların durması halinde durumu değerlendireceğini ve Ukrayna'nın şebeke kesintileri sırasında ihtiyaç duyduğu elektrik tedarikini durdurmak da dahil olmak üzere potansiyel karşılıklı önlemleri değerlendireceğini söylemesiyle tartışma daha da tırmanmıştır. Buna karşın muhtemel

gerginlikler şüphesiz bununla da sınırlı kalmayacaktır. Bu doğrultuda AB üyesi bazı ülkelerin Rus enerji tedariğinden yeterince bağımsız hala gelmediğini, Rus gazı konusundaki tartışma AB üyeleri arasındaki uçurumu daha da derinleştirebileceğini ifade etmek mümkündür.

Bir diğer muhtemel gelişme ise Ukrayna enerji altyapısına yönelik risklerin artması olasılığıdır. Öyle ki Ukrayna 38 bin 600 kilometrelik doğalgaz boru hattı sistemine sahiptir. Dünyanın en büyükleri arasında yer alan bu ağ, son 3 yıldır Rus gazı aktığı için saldırılardan kurtulmuştur. Zira bu durum sona ermiştir. Dolayısıyla artık gaz depolama tesisleri ve güç kaynakları gibi sistem de Rusya tarafından hedef alınabilir. Nitekim bu aynı zamanda kış aylarında Ukrayna'daki evlerin ısıtılmasını zorlaştıracak teknik zorluklar yaratma riskini de gün yüzüne çıkarmaktadır.

Türkiye Özelindeki Etkiler

Gazprom'un Ukrayna üzerinden Avrupa'ya giden doğal gaz akışını 1 Ocak 2025 tarihi itibarıyla durdurması, enerji güvenliği, jeopolitik dengeler ve ekonomik etkiler açısından küresel boyutta yankılar uyandıracak bir gelişmedir. Bu kararın Avrupa özelindeki etkilerinin yanı sıra, Türkiye üzerindeki yansımaları da dikkate alınarak kapsamını çok boyutlu bir perspektifle incelemek önem arz etmektedir. Zira bu gelişme, Türkiye'nin enerji politikaları ve jeopolitik konumu üzerinde de önemli etkiler yaratabilecektir. Türkiye, enerji arzında transit bir merkez olma hedefi güderek TANAP ve TürkAkım gibi projelerle bu alandaki rolünü artırmaya çalışmaktadır. Gazprom'un Ukrayna üzerinden doğal gaz akışını durdurması, Türkiye'nin transit bir enerji koridoru olarak önemini daha da pekiştirebilir. Avrupa'nın alternatif enerji kaynaklarına olan ihtiyacının artması, Türkiye'yi hem ekonomik hem de stratejik olarak öne çıkaracaktır.

Sonuç olarak Gazprom'un Ukrayna üzerinden Avrupa'ya gaz akışını durdurması, küresel enerji dinamiklerini yeniden şekillendirebilecek önemli bir gelişmedir. Avrupa'nın enerji güvenliğini bir nevi test edilecek olan bu gelişme aynı zamanda Türkiye'nin enerji merkezi olma hedeflerini destekleyici bir katalizör olarak değerlendirilebilir. Ancak, bu yeni enerji dengesinin üretici ve tüketici ülkeler arasında karmaşık çıkar çatışmalarını beraberinde getireceği unutulmamalıdır. Dolayısıyla, böylesi kritik bir dönemde, ülkelerin enerji politikalarını uzun vadeli, sürdürülebilir ve çok boyutlu bir stratejiyle yönetmesi hayati önem taşımaktadır.

Doç. Dr. Anıl Çağlar ERKAN